

ТЕМА 6 ІНФЛЯЦІЯ: ЇЇ СУТНІСТЬ, ВИМІР, ПОКАЗНИКИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ ІНФЛЯЦІЇ

Мета: визначити сутність інфляції, вивчити показники оцінки інфляції, засвоїти методи оцінки інфляції.

Основні поняття: інфляція, темп інфляції, фактичний темп інфляції, очікуваний темп інфляції, індекс інфляції, інфляційна премія.

План

1. Поняття інфляції та її вплив на вартість грошових коштів.
2. Показники оцінки інфляції.
3. Методи оцінки інфляції.

1. Поняття інфляції та її вплив на вартість грошових коштів.

В інвестиційному менеджменті постійно доводиться рахуватися з фактором інфляції, яка з плином часу знецінює вартість грошових коштів, які знаходяться в обігу.

Вплив інфляції позначається на багатьох аспектах інвестиційної діяльності підприємства. У процесі інфляції відбувається:

- відносне заниження вартості окремих матеріальних активів, що використовуються підприємством (основних засобів, запасів товарно-матеріальних цінностей тощо);
- зниження реальної вартості грошових і інших фінансових активів підприємства (дебіторської заборгованості, нерозподіленого прибутку, інструментів фінансового інвестування тощо);
- заниження собівартості виробництва продукції, що викликає штучне зростання суми прибутку і призводить до зростання податкових відрахувань з неї;
- падіння реального рівня майбутніх інвестиційних доходів підприємства.

Особливо сильно фактор інфляції позначається на проведенні довгострокових інвестиційних операцій підприємства.

Інфляція є об'єктивним, постійно діючим фактором, що є властивим розвитку економіки не тільки нашої країни, але практично всіх країн світової спільноти. У сучасній економічній теорії прийнято вважати, що зростання рівня цін у межах 10 % на рік є нормальним економічним явищем, що надає стимулюючу дію на розвиток суспільного виробництва.

Стабільність прояву фактора інфляції і його активний вплив на результати інвестиційної діяльності підприємства визначають необхідність постійного урахування впливу цього фактора в процесі інвестування.

Концепція урахування впливу фактора інфляції в управлінні різними аспектами інвестиційної діяльності підприємства полягає у необхідності реального відображення вартості його інвестиційних активів і грошових потоків, а також у забезпеченні відшкодування втрат інвестиційних доходів, що викликаються інфляційними процесами, при здійсненні різних видів інвестиційних операцій.

1. Показники оцінки інфляції.

Інфляція – процес постійного перевищення темпів зростання грошової маси над товарною (включаючи вартість послуг), у результаті чого відбувається переповнення каналів обміну грошима, що супроводжується їх знеціненням і зростанням цін.

Темп інфляції – показник, що характеризує розмір знецінення (зниження купівельної спроможності) грошей у певному періоді, виражений приростом середнього рівня цін у відсотках до їх номіналу на початок періоду.

Фактичний темп інфляції – показник, що характеризує реальний приріст середнього рівня цін у розглянутому минулому періоді.

Очікуваний темп інфляції – прогнозний показник, який характеризує можливий приріст середнього рівня цін у розглянутому майбутньому періоді.

Індекс інфляції – показник, що характеризує загальне зростання рівня цін у певному періоді, який визначається шляхом підсумовування базового їх рівня на початок періоду (прийнятого за одиницю) і темпу інфляції в аналізованому періоді (вираженого у десятковому дробі).

Номінальна сума коштів – оцінка розмірів грошових активів у відповідних грошових одиницях без урахування зміни купівельної вартості грошей у поточному періоді.

Реальна сума коштів – оцінка розмірів грошових активів з урахуванням зміни рівня купівельної вартості грошей у поточному періоді, викликаного інфляцією.

Номінальна відсоткова ставка – ставка відсотка, що встановлюється без урахування зміни купівельної вартості грошей у зв'язку з інфляцією (або загальна ставка відсотка, у якій не елімінована її інфляційна складова).

Реальна відсоткова ставка – ставка відсотка, що встановлюється з урахуванням зміни купівельної вартості грошей у поточному періоді у зв'язку з інфляцією.

Інфляційна премія – додатковий дохід, який сплачується (або передбачений до виплати) інвестору з метою відшкодування фінансових втрат від знецінення грошей у зв'язку з інфляцією. Рівень цього доходу зазвичай порівнюється до темпу інфляції.

3. Методи оцінки інфляції.

У фінансово-економічних розрахунках, пов'язаних із інвестиційною діяльністю, інфляція оцінюється та ураховується у таких випадках:

- при коригуванні нарощеної вартості грошей;
- при формуванні ставки відсотка (з урахуванням інфляції), яка буде використовуватись для нарощування та дисконтування;
- при прогнозуванні рівня доходів від інвестицій із урахуванням темпів інфляції.

При оцінці інфляції використовують *два основних показники*:

- темп інфляції (T_i), який характеризує приріст середнього рівня цін в аналізованому періоді та виражається десятковим дробом;
- індекс інфляції (I_i), який дорівнює $1+T_i$.

Крім того, здійснення аналізу впливу інфляції на показники ефективності інвестиційних проектів зумовлює використання при цьому таких понять як номінальна сума грошових коштів та реальна сума грошових коштів.

Номінальна сума грошових коштів не враховує зміни купівельної спроможності грошей внаслідок інфляції.

Реальна сума грошових коштів – це суми грошових коштів з урахуванням зміни їх купівельної спроможності внаслідок інфляції.

Коригування нарощеної суми з урахуванням інфляції здійснюється шляхом її співвідношення до індексу інфляції:

$$FV_p = \frac{FV_n}{I_i}, \quad (6.1)$$

де FV_p – реальна майбутня вартість грошових коштів;

FV_n – номінальна майбутня вартість грошових коштів без урахування інфляції;

I_i – індекс інфляції.

Розрахунки за цією формулою дозволяють визначити реальну майбутню вартість грошових коштів, якщо у процесі її нарощування у ставці відсотка, що використовується, не була урахована її інфляційна складова. Якщо ж у процесі нарощування можна виокремити реальну ставку відсотка і передбачуваний темп інфляції, то використовується така формула:

$$FV_p = \frac{FV_n}{(1+T_i)} = PV * (1+i)^n * (1+T_i)^{-n} = PV * \left(\frac{1+i}{1+T_i}\right)^n, \quad (6.2)$$

Аналізуючи формулу 6.2, можна зробити припущення про ймовірність таких варіантів співвідношення темпів інфляції і номінальної ставки відсотка:

1) якщо $i = T_i$, то нарощування реальної вартості грошових коштів не відбувається, оскільки їх приріст буде повністю поглинатися інфляцією;

2) якщо $i > T_i$, то реальна майбутня вартість грошових коштів буде зростати і процес інвестування за такої ситуації буде прибутковим;

3) якщо $i < T_i$, то реальна майбутня вартість грошових коштів буде знижуватись, а процес інвестування при цьому стане збитковим.

Найбільш коректним є коригування усіх факторів, які впливають на грошові потоки проекту (обсяг виручки, змінні витрати та ін.), але це вимагає значних витрат часу. При цьому, коригування може виконуватись із використанням різних індексів, адже індекси цін на продукцію підприємства та сировина, яку воно споживає, можуть значно відрізнятись від індексу інфляції. За допомогою таких перерахунків розраховуються нові грошові потоки, на яких базується подальший аналіз.

Найпростішою є методика коригування коефіцієнта дисконтування на індекс інфляції. В умовах інфляції розрізняють номінальну та реальну ставку відсотка, які пов'язані між собою таким співвідношенням:

$$(1 + i_p) = (1 + i) * (1 + T_i), \quad (6.3)$$

з якого виходить, що:

$$i_p = i + T_i + i * T_i \quad (6.4)$$

Величина $(i + i * T_i)$ дозволяє компенсувати інфляційні втрати та називається *інфляційною премією*.

При невеликих значеннях i та T_i та невеликих обсягах інвестування можна ігнорувати так званий «змішаний ефект» $(i * T_i)$ та скористатись спрощеною формулою:

$$i_p = i + T_i \quad (6.5)$$

Ставка дисконтування може використовуватись як номінальна, так і реальна. Вибір залежить від того, як вимірюється грошовий потік інвестиційного проекту. Якщо грошовий потік обчислюється у постійних цінах, то для дисконтування слід використовувати реальну ставку відсотка, а якщо у поточних, то використовують номінальну ставку відсотка.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Дайте визначення поняттю «інфляція».
2. Що відбувається у процесі інфляції?
3. Які є показники оцінки інфляції?
4. Що характеризує показник «індекс інфляції»?
5. Дайте визначення поняттю «інфляційна премія».
6. Чим відрізняється номінальна сума грошових коштів від реальної?